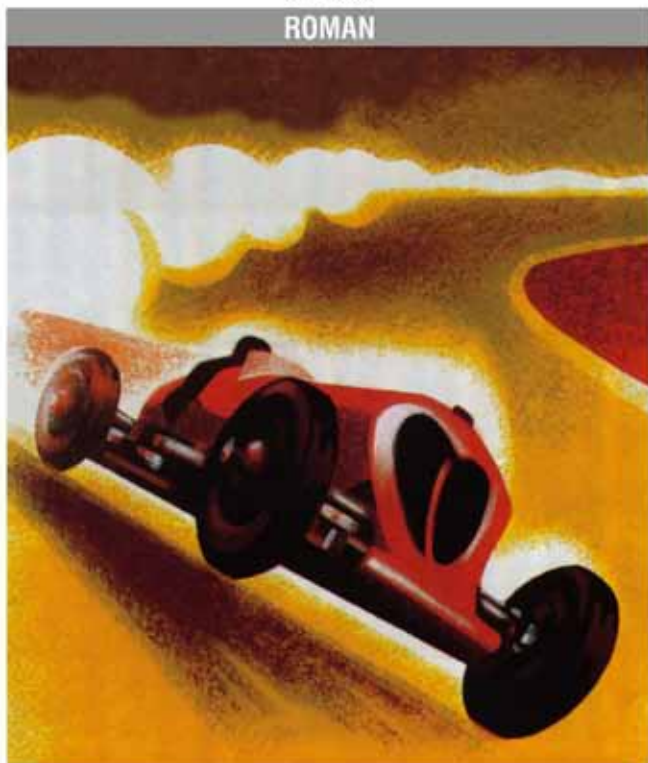

ALESSANDRO BARICCO

YARIM KALMIŞ
BİR HAYAL

♥
CAN

ROMAN

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN
ŞEMSA GEZGİN

Alessandro Baricco
YARIM KALMIŞ
BİR HAYAL

Can Yayınları: 1634
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 666

Questa storia, Alessandro Baricco
© Alessandro Baricco, 2005
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2006

1. basım: Haziran 2007

Yayına Hazırlayan: Pınar Savaş

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Hayriye Kaymaz
Düzeltili: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-0797-1

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
<http://www.canyayinlari.com>
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Alessandro Baricco
YARIM KALMIŞ
BİR HAYAL

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren
ŞEMSA GEZGİN

CAN YAYINLARI

ALESSANDRO BARICCO'NUN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI

KENT / *roman*

ÖFKE ŞATOLARI / *roman*

İPEK / *roman*

HOMEROS, İLYADA / *roman*

BİNDOKUZYÜZ / *monolog*

Alessandro Baricco, 1958'de İtalya'nın Torino kentinde doğdu. Yazarlık uğraşına, La Repubblica gazetesinde müzik eleştirmeni olarak başladı. Daha sonra La Stampa gazetesinde kültür gazeteciliği yaptı. Denemeler ve kısa öyküler yazdı. RAI televizyonuna sanat programları hazırladı. Torino'da anlatım tekniklerinin öğretildiği bir okul kurdu. İlk romanı *Öfke Şatoları* Fransa'da Mécidis Ödülü'ne değer görüldü. İkinci romanı *Okyanus Denizi* ile İtalya'da Viareggio Ödülü'nü aldı. *İpek* adlı yapıtı yaygın bir okur kitlesiyle buluştu, otuza yakın dile çevrildi. Daha sonra *Cam Ülkeler*, *Kansız* ve *Homeros*, *İlyada* adlı yapıtları yayınlandı.

Semsa Gezin, 26 Temmuz 1958, İstanbul doğumlu. İtalyan Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı mezunu. 1984-1991 yılları arasında aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Daha sonra, 1991-1994 yılları arasında Roma Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1994'ten bu yana İtalyanca'dan ve Türkçe'den çeviri yapıyor. İtalyanca'dan başlıca çevirileri arasında *Çöl Kitabı* (Maurizio Maggiani), *Sıfır Zaman* (Italo Calvino), *İpek*, *Kent* (Alessandro Baricco), *Ecel Saati* (Maria Corti), *Sakın Kınıldama* (Margret Maz-zantini), *Baudolino* (Umberto Eco) sayılabilir. Ayrıca Orhan Pamuk'un *Yeni Hayat*, *Benim Adım Kırmızı*, *Kar*, *İstanbul: Hatıralar ve Şehir* adlı kitaplarını, Nedim Gürsel'in *Son Tramvay*, *Balkanlara Dönüş*, *Boğazkesen* adlı kitaplarını İtalyanca'ya çevirdi.

İÇİNDEKİLER

Uvertür	9
Ultimo'nun Çocukluğu	23
Caporetto Öyküsü.....	71
Yelizaveta	135
1947. Sinnington, İngiltere	199
1950. Bin Altı Yüz Kilometre	219
Epilog.....	249
Not.....	267
Teşekkür.....	269

UVERTÜR

Paris'te ılık bir mayıs gecesi, yıl bin dokuz yüz üç. Yüz bin Parisli gece yarısı evlerinden çıkıp Saint-Lazare ve Montparnasse tren istasyonlarına akın etti. Kimisi hiç uyumadı, kimisi de çalar saati saçma sapan bir saatte kurup yataktan kalktı, gürültü etmeden elini yüzünü yıkayıp oraya buraya çarparak ceketini aradı. Bazı evlerde ailece çıkıldı dışarı, ama hiçbir mantığa ya da sağduyuya uymayan bu yolculuğa çoğunluk tek başına çıktı. Kadınlar şimdi yatağın boş kalan yanına bacaklarını uzatıyorlardı. Anne ve babalar, bir gün önceki, günler önceki, haftalar önceki tartışmaya göndermede bulunarak çene çalıyorlardı. Konu evlatların bağımsızlığıydı. Baba başını yastıktan kaldırıp saate bakıyordu. İki olmuş. Çok tuhaf bir gürültüydü çünkü gecenin ikisinde, yüz bin kişi, yatağı, taşı çakılı, kumsalı olmayan bir ırmak gibi aktı. Suya karşı su yalnızca. Onun için sesleri kapalı panjurlar, boş sokaklar ve hareketsiz eşyalar arasında akıyordu. Yüz bin kişi Saint-Lazare ve Montparnasse tren istasyonlarına akın etti, çünkü Versailles'a giden trende yer bulamamaktan korkuyorlardı. Ama, sonunda Versailles treni vagonlarında herkes yer buldu. Tren saat ikiyi on üç geçe hareket etti. Versailles treni hızla ilerliyor.

Kralın bahçelerinde, demir kaportalar altında, piston merkezlerinin çevresinde, hafif bir yağ ve zafer kokusu

* Bazı bölümlerde kelimeler arasında yer alan boşluklar ve farklı noktalama işaretleri özgün metinde yazarın uyguladığı biçimde kullanılmıştır. (Y.N.)

içinde, çimenlere uzanmış, o an için uysalca duran 224 OTOMOBİL gecenin bir vakti onları bekliyordu. Büyük yarış için, Paris'ten Madrid'e, Avrupa'nın güneyine doğru, sisten güneşe gitmek için oradaydılar. Bırak beni gidip düş göreyim, hız, mucize göreyim, hüzünlü bir bakışla durdurma beni, bırak da bu gece, orada dünyanın ucunda yaşayayım, bir tek bu gece, sonra döneceğim madame, Versailles bahçelerinde düşlerin yarışı başlıyor, madame, Panhard-Levassor, 70 beygir, delinmiş çelikten 4 silindir, tıpkı toplar gibi, madame OTOMOBİLLER saatte 140 kilometre hıza ulaşabiliyorlardı, çukurlu toprak yollarda, her mantığa ve sağduyuya karşı, trenlerin, rayların göz kamaştırıcı güvenliğinde saatte ancak 120 kilometreye ulaştığı bir zamanda. Nitekim, o zaman herkes bundan daha hızlı gidilemeyeceğine emindi – emin: O son hız sınırıydı ve dünyanın ucuydu. Bu da, ılık mayıs gecesi, sabahın üçünde yüz bin insanın Versailles tren istasyonundan çıkmasının nasıl mümkün olduğunu açıklıyor, bırak beni de gidip orada, dünyanın ucunda yaşayayım, tek bu gece, yalvarırım sana, geri döneceğim sonra yalnızca bir tanesi köy yolundan geçtiğinde, buğday tarlasında nefes nefese kalıncaya kadar koşup geriye kalan toz bulutunun içine dalyıyorlardı, dükkânların arkasından çocuklar gibi koşup bir tane-sini kilisenin önünden geçerken görmeye çalışıyorlar, evet der gibi başlarını sallıyorlardı. Ancak 224 tanesi birden, işte bu gerçek mucizeydi. En hızlıları, en ağır-ları, en ünlüleri. Kraliçeydi onlar – OTOMOBİL kraliçey-di, çünkü henüz hizmetçi olarak düşünülmemişti ve yarış onun tahtıydı, tacıydı, henüz otomobil diye bir şey yoktu, KRALİÇELER vardı, gel de gör Versailles'ı, bu ılık mayıs gecesinde, Paris bin dokuz yüz üç.

Hareket etmek için günün ağarmasını beklediler. Sonra, sırayla, Madrid'e doğru yola koyuldular. Yarışma

yönetmeliğine göre bir dakika arayla yola çıkmaları gerekiyordu. Parkur üç etaptan oluşuyordu: Zamanların toplamı kazanını belirleyecekti. Motosikletler de vardı: Ama aynı şey değildi. Önündeki otomobil, senden daha bir saniye önce hareket eden bir toz bulutuydu. Kesif dumana daldığında, menzili içinde olduğunu anlıyordun. Görmesen bile, orada olduğunu biliyordun. Onun için de körü körüne dalyordun içine. Bu böyle kilometrelerce devam edebilirdi. Nihayet otomobilin arkasını gördüğünde, yol istemek için bağırıma başlardın. Yanından geçip önüne kayana dek, kör dumanın içinde. İşte o zaman bulut dağılır, sen de yeniden önünü görmeye başlardın. Ortaya çıkan her şey senin için oradaydı artık, sollamanın çılgınlığıyla kazanmıştın onları, seni bekliyordu her şey. Dar bir dönemeç, dar bir köprü yolu, iki yanı kavak ağaçlarıyla kaplı düz bir yolun uyanırdığı coşku. Lastikli tekerlekler hendeklere, bordür taşlarına, şaşkın bakışlı insanların omuzlarına ve allak bullak yüzlerine teğet geçiyor. Nasıl kimseye bir şey olmuyordu, bilinmez. İspanyollara gelince; Madrid’de bekliyorlardı, ertesi sabah, gün ağarırken gelecekti arabaları. Ne olacak ne bitecek derken, geceyi dans ederek geçirmeye karar verdiler. Saçlarım başımın tepesinde parlak buğday sıraları gibi düzgünce ayrılmış, bin dokuz yüz üç İspanya’sının büyük mavi çadırı altında kralın hazırlattığı 224 kişilik bu sofranın başgarsonuyum ben. Bu gümüş ve kristal ışıltısı tam varış ipinin karşısında. Kristal kadehleri sabah nemini silmek için teker teker temizledim, birkaç saat sonra yine temizleyeceğim. Kraliçe otomobillerin gümbürtüsünde kusursuzca çınlayacaklarına söz verdim – onun için, iki buçuk saatte bir, düzenli olarak, yolun son yüz metresini sulatırıyorum. Kristalime toz konmasın istiyorum, hombre Kristale degecek kadın dudaklarını ver bana, onu buğulandıracak soluğu ver, şu anda, İspanyol aynaların karşısında giysilerini denerken hissettikleri, tüm hayatım

boyunca imreneceğim kalp atışlarını ver. Chartres'a ilk otomobiller gelmeye başlamıştı bile. Kent girişinde fren yapıp bisikletli yarış görevlilerinin eşliğinde, tasmalı hayvanlar gibi, yavaşça, yerleşim merkezinden geçiyorlar. Daha yeni ara verilmiş yarışın ateşiyle yanıyorlardı, üzerlerinde de olmuş bitmiş bir şeyin ağır kokusu vardı. Sürücüler bu moladan yaralanıp su içiyor, gözlüklerini temizliyorlardı. Büyük otomobillerde tamircisiyle birlikte yarışanlar çene çalıyorlardı. Kent dışına vardıklarında yarış görevlisi uzaklaşınca, motorlar kırlara doğru yeniden gümbürdemeye başlıyordu. Chartres'a ilk gelen Louis Renault oldu. Chartres'ın bir katedrali vardı, katedralin de cam pencereleri. Cam pencerelerde gökyüzü vardı.

Yarışı görmeye milyonlarca insan gelmişti, şekerli bir salgının üzerindeki sinekler gibi, yol kenarına üşüşmüşlerdi, Fransa kırlarına düşen uzun damla. İlk duran, yandan torpili andıran Mors'unun silindiri kırılan Vanderbilt oldu. Bir su kanalına yanaştığını gördüler. Caters Baronu Ronde'un üç semti, eliyle selamlayarak geçtikten sonra, nehri izleyen uzun yolda Jarrot ve Renault'ya karşı saldırıya geçti. Pek dikkat çekmeyen bir dönemeci fazla geniş alınca, başıboş Mercedes'i gidip bir kestane ağacına çarptı. Yüzyıllık bir ağaçtı, çeliği parçalandı. Ablis'de bir kadın, o büyük gürültüyü yarım saatir duyuyordu, gidip bakmak için evden çıktı. Yemeğe kullanacağı iki yumurtayı elinden bırakmadan. Ne olup bittiğini anlamak için, yolun ortasında bir sonraki toz bulutunu bekledi. Araba, kadının hiç bilmediği bir hızla geldi. Sürücünün unuttuğu bir yavaşlıkla hareket etti kadın. Eli yumurtalara kapandı. Kabukların çıtırtısını, Maurice Farman'ın Panhard-Levassor'ü onu birkaç metre öteye fırlatarak hayattan koparırken, belki bir tek Tanrı duydu; düştüğü yerde önce acı duydu, sonra da kuramsal

olarak gücünün ötesinde bir ölümle bu dünyadan göçüp gitti.

Marcel Renault hakkındaki ilk haberler yalnızca bu kazayla ilgiliydi. Akla arabasında bir bozukluk olduğu gelebilirdi. Sonra yarış kuyruğu, Marcel Renault'nun yolun kenarında, yerdeki görüntüsüyle ve üzerine eğilmiş bir rahibin görüntüsüyle karşılaştı, diğer otomobiller yarış düzeniyle yanından hızla geçerlerken kutsal yağı toz içinde bırakıyorlardı. Bir şey onu yoldan çıkarmıştı, böyle söylendi arkasından, kontrolden çıkan dört tekerlek gidip kalabalığın kara karnına dalmıştı. Nasıl olmuştu da bir katliama yol açmamıştı, kimse bilemiyordu. Marcel Renault, onun da içinde bir şeyler kırılmıştı. Ölmüştü.

Rüzgâr, doğal olarak keten peçeteleri havalandırıyor, bu da çok can sıkıcıydı, onları toplamak zorunda kalınca sofra da sofra olmaktan çıktı. Tam ortada frezya sepeti duruyor. Kırmızı ve sarı elbette, krallığın renkleri. Renault'nun telgraf mesajıyla gelen ölüm haberi üzerine, İspanyollar, onun için bir dakikalık saygı duruşu yapılacağını düşündüler. Bu arada, yarışın hak ettiği itibara o ölüm olayıyla kavuştuğunu da düşünmüyor değillerdi, bu olayın yanında artık hiçbir gösteriş ya da görkem abartılı, çocuksu kalmayacaktı. Bunu anlayınca bir rahatlama hissettiler. O, içlerinde en genç olanı, akşama kadar evde kalacağını, gece dans etmeye gideceğini söyledi. Bana bunu neden yapıyorsun, diye sordu babası kızına. Güzelliği göz kamaştırıyordu. Ensesine düşen kıvrıkcık saç tutamını düzeltti varış ipinin yanındaki ilan tahtası yarış hakkında bilgiler veriyordu, onun için de öğleden itibaren İspanya'nın dört bir yanından uzmanlar ve bazıları çocuklarıyla, soylu aileler gelmeye başladı. Birçok kişi giysi değiştirmek ve uzun geceye hazırlanmak için akşamüstü eve uğramayı planlamıştı.

Sonra birileri Porter'ın Wolsley'inin bir demiryolu geçidine çarptığını ve yandığını söyledi.

O adamın büyük bir ağırbaşlılıkla, koltuğunda dik oturmuş, kollarını kavuşturmuş, otomobilinin ateşiyle yanışını ayakta dikilmiş seyrederken, unutamayacağım tek şey, arkamdan geçen otomobillerin uğultusuydu; yalnızca başı yana yatmıştı, bu da öldüğünün resmiydi. Sonra insanlar ellerinde su kovalarıyla koşacaklardı. Kara duman güneşte iskelet gibi duruyordu. Arkamdan otomobiller geçiyordu diyorum size, bu bir yanılısama değildi. Angoulême'in girişindeki kontrol noktasından üç kilometre önce, çiftçi ne olup bittiğinin hiç umurunda olmadığını söyledi, işi gücü vardı, onun için ıslıkla köpeğini çağırdı, o da üç ineği yolun öbür yanına geçirmeye başladı. Richard saate yüz yirmi kilometre hızla geldi, frene basmayı denemedi bile, ama iki kavak ağacı arasındaki boşluğu sonsuzluk için son aralık olarak gördü. Mercedes'in yanıtı kötü oldu ve iki kavak asla aklından geçmeyecek biçimde birbirine yanaştı. Richard ânında öldü, parlak ahşap direksiyon, kaburgaları arasında koyu kaburga oldu. Telgraf mesajları Paris'e anlaşılmayan bir öykü yayıyordu, çünkü yarışın geçtiği her yerde telgraf kırıkları, bir patlamanın ardından olduğu gibi, çevreye sıcıyordu. Kaza bildiriyorum. olağanüstü bir kalabalık tablosu. Bartam kontrol noktasında kısmi zamanlar. 11.46'da meydana gelen ölüm nedeniyle. koşulların sağlanması imkânsız. Madrid ilan tahtasındaki görevliler, o karmaşada, güneş gökyüzünde iyice yükseldiği sırada, ilanı yapıştır, çıkar, tebeşirle karatahtaya yaz çiz, uğraşp duruyorlardı. Ellerine geçen küçük notları önce hafızalarına, sonra insanların görmesi için büyük harflerle tahtaya kaydediyorlar, ardından da büyük bir iğneye ilştiriyorlardı. İğnede yer kalmadığında, genç bir çocuk alıp onları bir çöpe boşaltıyordu. Ama çocuk hiç de akılsız değildi, hiçbir şeyi atmadı, ertesi gün evinde, hepsini yeniden okudu. Ama hayatında bir daha da bir şey okuyamadı, çünkü her tür edebiyat ona çocuklar için yazılmış basit bir öykü ya da gereksiz duygusallık gibi

geldi Yine de en uygun sözcük *retirado* idi, çünkü motor durmuşken kenara yanaşmakla bir demir ve benzin yumağı içinde ebediyen ölmek arasındaki farkı açıklamıyordu. *Retirado*'ların adları, ilan tahtasının altına büyük harflerle yazılıyordu. İnsanlar listenin uzadığını görüyordu, bunun üzerine bazıları gülümsemeye ve Madrid'in varış düzlüğünde bekledikleri için, böyle giderse geriye görececek bir şey kalıp kalmayacağını sormaya başladılar kendi kendilerine. Kızımın güzelliği, işte o kalacak size görmeniz için, diye düşündü adam Tam o anda,

Stead'ın kullandığı devasa De Diétrich, Saint-Pierre de Palais'de, aşırı hız nedeniyle köprü korkuluğu üzerinde havalanıyordu. Her şey gidip nehir kıyısında paramparça olmadan önce, tekerleklerin havada delicesine döndüğüne dair yemin edenler vardı. İki kilometre ötedeki çamaşırçı kadınlar kan ve benzinle karışık bulanık bir suyun aktığını gördüler, ama ne olduğunu anlamalarına imkân yoktu. Oysa Paris'te birileri anlamaya başlamıştı.

Kanamaya devam eden nehre bir tüfek atımı uzaklıkta, Bélamas adlı bir yerde, otuz ikinci sollamada, Tourand'ın gözlerine bir yorgunluk sisi çöktü ve otomobil oradan çekip gitmek istercesine yanlamasına kaydı Çocuk bağırdı, ama sesi çıkmadı, yalnızca ağzı açık kaldı Bunun üzerine izinde olan asker Dupuy, otomobille çocuğun arasına attı kendini, ama kaderin çizmekte olduğu ve bir canavardan bir çocuğa doğru gitmekte olan ölüm çizgisine ayağı takıldı. Kabuk biçimindeki kaporta onu bir paçavra gibi yerden kaldırdı, yeniden yere düşmeden önce kahramanca ölmüştü bile Kukla askerin yolundan çıkardığı otomobil kendini yolun tam ortasında buldu, ama yaralı bir hayvan gibi iyice çıldırarak, doğrudan sağa, körcesine insanların arasına dalıp gelişigüzel vur-

du. Sonradan bir adamın öldüğü öğrenildi. Yine de babalar çocuklarını getirmeye devam ediyorlardı, genç kızlar da gruplar halinde, yolun kenarında bir öne bir arkaya hareket ederek, sinirli bir biçimde gülüyorlardı. Dükkânların eşliğinde insanlar saatlerce bekleyip başlarını sallıyorlardı. Bir şey satın almaya gelen de orada kalıp bakıyordu. Kimileri, kuş bakışı görmek için çan kulelerine tırmanıyordu, çünkü o gün canın ne isterse yapman mümkündü Şaşkına dönmüş ve mucizeyle ipnotize olmuş sıra sıra üç milyon kişi olduğu söylendi. Paris ofislerinde, telgraf mesajları yavaş yavaş, denetimsiz, kızgınlık ya da yorgunluktan gözü bir şey görmeyen, gelişigüzel zehir saçan, tozdan ve insan gürültüsünden perişan, uzun bir kuyruğun Fransa'yı geçtiği görüntüsünü çiziyorlardı Öte yandan Madrid'deki ilan tahtasında hummalı, titiz ve sessiz bir duyuru çalışması devam ediyordu, bundan da yarış heyecanının ve spor olaylarının devam ettiğinden başka bir şey çıkarılamazdı. Bandolar güneşin altında pirinçten müzik aletleriyle çalışıyorlar ve dans etmeye başlayanlar, çocukken öğrendikleri ilk dans figürleriyle inanılmaz bir güzelliğe ulaşıyorlardı. Toz içindeki kavalyeler bizimle dans ederler mi acaba? Ne dersin, bizimle dans ederler mi? Bir tek mendilim var ona verebileceğim, bir öpücük de olabilir, ama onu sona saklamalı Her şeyin başladığı Versailles'da, bahçıvanlar kimsenin kalmadığı kral bahçesinin sessizliğinde kargaşadan geriye kalanlara bakıp ekili tarlada kargalar gibi aylak aylak dolaşıyorlar, eğilip eğlence artıklarını topluyorlardı. Biri kalkıp İspanya'ya doğru baktı. Bir otomobilin, anlatamayacağı bir pişmanlık duyarak, ağır ağır geri döndüğünü göreceğini hissetti. Ama ne gelen ne giden vardı. Monsieur le Président'a ne düşündüğünü sordular, o da anlaması güç, dedi. Neler olduğunun anlaşamadığını söyledi. Dupin'e döndü, çünkü ona güveniyordu. Dupin, sanki uçan kuşları gösterir gibi havaya doğru bir işaret yaptı. Tüfek atışından kaçan bir kuş sürüsü.

ALESSANDRO BARICCO

YARIM KALMIŞ BİR HAYAL

ROMAN

Avrupa'da satış rekorları kıran *İpek* adlı yapıtında şiirsel bir mutluluk arayışı öyküsü anlatan, beyazperdeye de uyarlanan *Bindokuzyüz*'de 20. yüzyıla şaşırtıcı derinlikte bir yorum getiren **Alessandro Baricco**, yeni kitabı *Yarım Kalmış Bir Hayal*'de, yine bir dönemden yola çıkarak doğup büyümenin, aşk, savaş ve kardeşliğin, iyilik ve kötülüğün dolambaçlarında gezdiren okuyucuyu. En çok da, bir insanın yaşamında yarım kalmış, belki hep yarım kalacak serüvenleri anlatıyor. İlk otomobillerin insanları şaşkına çevirisi, Avrupa'da tüm vahşetiyle patlak veren Birinci Dünya Savaşı, Rusya'daki Bolşevik Devrimi'nin yankıları ve tüm bunların ortasında Ultimo Parri'nin yaşamındaki tutkular, saplantılar, ilk aşklar ve bir türlü gerçekleşmeyen hayaller. Baricco, her zamanki şiirsel, büyüleyici üslubuyla, insanoğlunun tek bir ömre sığmayan düşlerini, hiçbir zaman sonuna dek yaşanamayan öykülerini anlatıyor.

KAPAK RESMİ: LAURA SMITH

ISBN 978-975-07-0797-1

9 789750 707971

<http://www.canyayinlari.com>